

 LILLELAPSED

**ERALASTEAD LILLELAPSED
ÕPPEKAVA**

SISUKORD

1. LASTEAIA ÜLDANDMED, LIIK JA ERIPÄRA
 2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA SISU
 - 2.1 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID
 - 2.2 ÕPPE- JA KASVATUSKORRALDUSE PÕHIMÕTTED JA SISU
 - 2.3 ÕPIKÄSITLUS
 - 3.1 LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KAVANDANDAMINE
 - 3.1.1 Tähtpäevade tähistamine
 - 3.2 RÜHMA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KAVANDAMINE
 - 3.3 ERIVAJADUSEGA LAPS
 - 3.3.1 Individuaalne arenduskava
 - 3.4 EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPE
 - 3.5 KOOSTÖÖ LAPSEVANEMAGA
 4. LAPSE ÜLDOSKUSTE KUJUNEMINE
 - 4.1 ÜLDOSKUSTE ARENDAMINE VANUSEASTMETI
 - 5.1 VALDKOND MINA JA KESKKOND
 - 5.2 VALDKOND KEEL JA KÕNE
 - 5.3 VALDKOND EESTI KEEL KUI TEINE KEEL
 - 5.4 VALDKOND MATEMAATIKA
 - 5.5 VALDKOND KUNST
 - 5.6 VALDKOND MUUSIKA
 - 5.7 VALDKOND LIIKUMINE
6. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS
 7. KOOLIVALMIDUSE SAAVUTAMINE
-
8. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA MUUTMISE KORD

1. LASTEAIA ÜLDANDMED, LIIK JA ERIPÄRA

Eralasteaed Lillelapsed on koolieelne eralasteasutus asukohaga Sõstra tee 1, Haabneeme, Harjumaa. Lasteaia pidajaks on mittetulundusühing (edaspidi MTÜ) Lillelapsed. Lasteaias on kolm liitrühma, kus laste jaotus on tehtud vanuse alusel ning laste nimestikune arv rühmades on kuni 18. Õppe- ja kasvatustegevus toimub Eralasteaias Lillelapsed eesti keeles.

Lastega tegelevad rühmas õpetajad ja abiõpetaja. Rühmaõpetajate tööd toetavad igapäevaselt liikumisõpetaja, muusikaõpetaja ja sotsiaalpedagoog.

Meie eripära: Pöörame erilist tähelepanu igale lapsele, tema arendamisele ja tervisele, tähtsustame looduslähedasi ja keskkonnasäästlikke eluviise ning tervislikku toitumist. Lasteaia suurim eripära on igapäevaselt mahetoidu pakkumine.

Missioon: luua lastele harmooniline arengukeskkond kus:

- laste ja täiskasvanute toimetusi iseloomustab nii sisemine kui väline ühtsus ja üksmeel
- väärtustatakse terveid eluviise ning puhta elukeskkonna säilimist
- hoitakse au sees eesti vanarahva traditsioone ja tähtpäevi

Visioon: Eralasteaed Lillelapsed on piirkonnas tuntud, kui privaatne kodune ning harmoonilise kasvukeskkonnaga lasteaed, kuhu tulevad igal hommikul rõõmuga kõik lapsed ja lasteaia töötajad.

Meie traditsioonid:

- Rahvakalendri tähtpäevade tähistamine
- Hommik algab igal hommikul rühmas hommikuringiga
- Lasteaia sünnipäev, Isadega koogi küpsetamine, Jõulupidu lastele, Emadepäeva tähistamine, Kevadpidu ja lõpuaktus Sõjamuuseumis
- Vilistlaste pidu ja piknik augustis
- Koolitused vanematele
- Matkad sügisesse ja kevadisse loodusesse, korra kuus teatrietendused.
- Töötajatega õppeaasta alustamise ja lõpetamise tähistamine, pidulik lõuna õpetajate päeval ja enne jõule.

Lasteaial on oma logo, oma laul, lasteaeda tutvustav voldik ning voldik lapse lasteaia kohanemise toetamiseks.

Lasteaed on avatud laste vastuvõtuks esmaspäevast reedeni 07.30 – 18.00

Lasteaiale on väljastatud koolitusluba.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA SISU

2.1 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.

Lillelapsed lasteaia eesmärgid on:

- Kasvatamine ja arendamine toimub lapsest lähtuvalt, tema individuaalsust arvestades
- Kujundada tervislikke eluviise ja toitumisharjumusi lastes, nende vanemates ning töötajates
- Toetada kodu ja lasteaia koostöös last ümbritseva maailma mõistmisel, positiivse minapildi kujundamisel ja tervikliku maailmapildi loomisel
- Väärtustada Eesti rahvakombeid ja traditsioone
- Väärtustada harmooniat väikese ja suure inimese sees ja ümber
- Toetada oma tegevusega puhta elukeskkonna säilimist

2.2 ÕPPE- JA KASVATUSKORRALDUSE PÕHIMÕTTED JA SISU

Lapse individuaalsuse arvestamine

Läheneda igale lapsele tema eripärasid arvestavalt, luues soodsa arengukeskkonna temas peituvate annete rakendamiseks, tema hobide väljakujunemiseks ning toetades last valdkondades, kus esineb mahajäämust.

Lapse tervise edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine

Lapse tervise edendamist ja hoidmist soodustab tervislike eluviiside, mahetoitumine ja hügieeniharjumuste kujundamine ning mitmekesiseid liikumisvõimalusi pakkuv sise- ja väliskeskkond, ohutus tegevustes ja liikluses.

Lapse loovuse toetamine

Last julgustatakse aktiivselt, iseseisvalt ja loovalt mõtlema ja tegutsema võimaldades kogeda eduelamusi. Lapsele tagatakse sujuvad üleminekud kodust lasteaeda ja lasteaiast kooli.

Mängu kaudu õppimine

Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus, mis vastab parimal moel tema vajadustele, toetades isiksuse terviklikku arengut. Mäng on iseõppimine ning õpetaja roll on mängu suunamine ja vaikne sekkumine.

Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine

Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise ning läbiviimisel aluseks on laste individuaalsed, vanuselised, soolised ja rahvuslikud iseärasused.

Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine ning turvatunde ja eduelamuse tagamine

Lapsele on loodud turvaline kasvukeskkond, mis aitab toetada tema positiivse minapildi kujunemist läbi mitmekülgsete mänguliste ühistegevuste. Kodune ja turvaline kasvukeskkond aitab tunda lapsel ennast kaitstult ning hoolitsetult ja ta teab et on alati sinna oodatud.

Üldõpetusliku tööviisi rakendamine

Kasutatakse mitmekesiseid ja paindlikke õppevorme printsiibil kergemalt raskemale ning lähemalt kaugemale. Toimub tegevusliikide lõimimine. Eelistatud on õppevormid, kus laps on aktiivne suhtleja ja saab ennast teostada. Õppe ja kasvatustegevuse seovad tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenevad teemad.

Kodu ja lasteasutuse koostöö

Privaatne eralasteaed oma väikese kollektiivi ja personaliga loovad hea võimaluse tihedateks, avatud ja toetavaks suheteks lastevanematega, kus suhtlemine on tihe ja vahetu. Püüame igal võimalikul moel olla partneriks kodule ja perele lapse arengu toetamisel.

2.3 ÕPIKÄSITLUS

- Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes.
- Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit.
- Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.

Laps kui õppija

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu osalemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisesse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima. Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- Kavandada oma tegevust ja teha valikuid
- Seostada uusi teadmisi oma varasemate kogemustega
- Kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes
- Arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle
- Hinnata oma tegevuse tulemuslikkust
- Tunda rõõmu enda ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korralduse aluseks on õppekava. Õppe ja kasvatustegevuse korraldamine toimub õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini. 1. juunist kuni 31. augustini toimub õppetöö suvise päevakava alusel, kus pearõhk on suunatud mängule ja vabas õhus viibimisele ning õpitu kinnistamine.

3.1 LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KAVANDAMINE

/pedagoogiline töö/õppekava arendus ja metoodiline töö/töö lastevanematega/personalitöö/

AUGUST:

- Positiivsete ja toetavate suhete loomine
- Laste kohandamine lasteaiaiga
- Lapse kohanemist puudutav nõustamine
- Kuu tegevuskava koostamine
- Metoodiliste materjalidega tutvumine
- Rühmade meeskondade töögraafikute arutelu ja kinnitamine
- Ametijuhendite läbi vaatamine ja arutelu
- Lasteaia kodukorra analüüs ja kohandamine uueks õppeaastaks

SEPTEMBER:

- Laste kohandamine lasteaiaiga
- Laste arengutaseme ja potentsiaali väljaselgitamine
- Aasta tegevuskava koostamine
- Õppeperioodi alustamine rajatuna tervislike eluviiside ja puhta elukeskkonna säilimist väärtustavale põhimõttele
- Õppekäikude planeerimine
- Lastevanemate koosolek
- Rühmade kuuplaani koostamine
- Kuuplaanist lähtuvate arengu eeldatavate tulemuste põhjal päevategevuse läbiviimine
- Teemaõpetusele vastavate õppevahendite komplekteerimine
- Pedagoogilise nõukogu koosolek
- Õppeaasta aruanne
- Õppeaasta alguse tähistamine
- Laste arengu analüüs
- Teater

OKTOOBER

- Rühmade kuuplaani koostamine
- Kuuplaanist lähtuvate arengu eeldatavate tulemuste põhjal päevategevuse läbiviimine
- Laste arengu analüüs
- Uue õppeaasta koolitusplaani arutamine
- Õpetajate päeva tähistamine
- Koolitus lapsevanematele
- Teater
- Vajadusel individuaalkonsultatsioonid lapsevanematele

NOVEMBER

- Rühmade kuuplaani koostamine

- Kuuplaanist lähtuvate arengu eeldatavate tulemuste põhjal päevategevuse läbiviimine
- Laste arengu analüüs
- Sisekoolitus
- Isadepäev- tordi valmistamine koos lastega
- Teater
- Vajadusel individuaalkonsultatsioonid lapsevanematele

DETSEMBER

- Rühmade kuuplaani koostamine
- Kuuplaanist lähtuvate arengu eeldatavate tulemuste põhjal päevategevuse läbiviimine
- Laste arengu analüüs
- Jõulupeo ettevalmistamine
- Piparkookide küpsetamine
- Teater
- Vajadusel individuaalkonsultatsioonid lapsevanematele

JAANUAR

- Rühmade kuuplaani koostamine
- Kuuplaanist lähtuvate arengu eeldatavate tulemuste põhjal päevategevuse läbiviimine
- Laste arengu analüüs
- Teater
- Vajadusel individuaalkonsultatsioonid lapsevanematele

VEEBRUAR

- Rühmade kuuplaani koostamine
- Kuuplaanist lähtuvate arengu eeldatavate tulemuste põhjal päevategevuse läbiviimine
- Laste arengu analüüs
- Vajadusel individuaalkonsultatsioonid lapsevanematele

MÄRTS

- Rühmade kuuplaani koostamine
- Kuuplaanist lähtuvate arengu eeldatavate tulemuste põhjal päevategevuse läbiviimine
- Laste arengu analüüs
- Puhkusegraafiku arutelu

APRILL

- Rühmade kuuplaani koostamine
- Kuuplaanist lähtuvate arengu eeldatavate tulemuste põhjal päevategevuse läbiviimine
- Laste arengu analüüs
- Koolitus lapsevanematele
- Teater
- Arenguestlused

MAI

- Rühmade kuuplaani koostamine
- Kuuplaanist lähtuvate arengu eeldatavate tulemuste põhjal päevategevuse läbiviimine
- Aasta jooksul õpitu kordamine ja kinnistamine

- Laste rahulolu uuring (iga kolme aasta tagant või vastavalt vajadusele)
- Lõpupidu
- Kokkuvõtte arengu hindamisest ja arenguestlustest
- Rahulolu küsimustike täitmine lastevanemate poolt ja nende analüüs (iga kolme aasta tagant või vastavalt vajadusele)
- Teater

JUUNI

- Õppeperioodi lõpetamine ja rühmade tegevusaruannete koostamine
- Individuaalne arendustöö lastega
- Tegevuste ulatuslikum läbiviimine õues

JUULI

- Kollektiivpuhkus

3.1.1 Tähtpäevade tähistamine

Kujundades lasteaias omapärale vastavat kasvukeskkonda, kus väärtustatakse terveid eluviise ning puhta elukeskkonna säilimist, jaotuvad aasta peale ära alljärgnevad üritused:

- Terve lapse päev
- Tegevused teemal „Puhas elukeskkond” ja mida teeme jääkidest
- Tervislikud toidud minu toidulaual
- Laste õppekäik harmoonilise elu klubisse Harmoonikum
- Lastevanemte ja personali teemakohased koolitused

Tulenevalt riiklikest pühadest, rahvuslikest ja rahvusvahelistest tähtpäevadest tähistatakse Eralasteaias Lillelapsed teatud valikut alljärgnevatest tähtpäevadest:

- tarkusepäev
- sügise sünnipäev
- miiklipäev
- õpetajate päev
- kolletamispäev
- hingedepäev
- isadepäev
- mardi- ja kadripäev
- toomapäev
- jõulud ja aastavahetus
- taliharjapäev
- küünlapäev
- sõbrapäev
- vabariigi aastapäev
- vastlapäev
- naistepäev
- emakeele päev
- naljapäev
- kevadpühad
- emadepäev

- lastekaitsepäev
- lõpupidu
- lastekaitsepäev
- jaanipäev

3.2 RÜHMA ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse KAVANDAMINE

- Rühmade õppe ja kasvatustegevuse planeerimine tugineb rühma **päevakavale**. Päevakava määrab kindlaks vastavalt laste eale päevarütm, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused, õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevused, õppekäigud ja huvitegevus. Päevakava võimaldab lastele sujuvat üleminekut ühelt tegevuselt teisele. Päevakava koostamisel arvestatakse lasteasutuse lahtioleku aega, laste vanust, laste individuaalseid vajadusi, õues viibimise aega (vähemalt 1-2 korda päevas) ning puhkeaega.
- Õppe- ja kasvatustegevust kavandades arvestab pedagoog laste arengutaset, vanust ning laste huve, laste soolist koosseisu ning lastevanemate soove. Juhul kui ühe rühma nimekirjas on lapsi mitmeaastase vanusevahega, korraldatakse osa õppe- ja kasvatustegevustest kahes rühmas. Teemat või õppevaldkonda sissejuhatavad vestlused, vaatlused jm toimuvad koos, konkreetsemad tegevused (N: kõne- ja kirjaharjutused, võrdlemine ja arvutamine, käelised tegevused, liikumisharjutused jne) aga eraldi vanuserühmadena. Eeltoodud tegevuse fikseerib õpetaja eraldi ka rühma õppe- ja kasvatustegevuse päevikus. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.
- Lillelaste lasteaia rühma õppe- ja kasvatustegevust planeerides koostavad õpetajad kuu tegevuskava planeerides eesmärgid ja teemad. Kuuplaanis kajastuvad eesmärgid ja päeviku sissekannetes tegevused seatud eesmärkideni jõudmiseks. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab õpetajal teha vajadusel muudatusi. Kuutegevuste kavandamisel arvestatakse tegevuste valikul nii üldoskuste kui ka valdkondade sisu ja tegevuste lõimimist, tegevuseks vajalike vahendite olemasolu ning personali ja laste kaasamise võimalusi.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetiliselt ja turvaliselt ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Tegevus seotakse eelkõige Viimsi ja Haabneeme inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga tutvutakse loomulikus keskkonnas.

Rühmade päevakavad põhiõppe perioodil

Lasteaiapäeva avab **hommikuring**, mille täpsema aja otsustab rühma õpetaja laste kohalolekut aluseks võttes.

2-3 aastased:

07.30 laste vastuvõtt, individuaalne töö lastega
 09.00 hommikusöök
 09.30 pedagoogi poolt planeeritud arendavad tegevused
 10.15 jalutuskäigud, mängud, vaatlused õues
 12.00 lõunasöök
 12.30 puhketund
 15.15 äratus
 15.30 õhtuode
 16.00 pedagoogi poolt planeeritud arendavad tegevused

16.20-18.00 vabategevused, jalutuskäigud, laste kojuminek

4-7 aastased:

07.30 laste vastuvõtt, individuaalne töö lastega

09.00 hommikusöök

09.30 pedagoogi poolt planeeritud õppetegevused

11.00 jalutuskäik, mängud, vaatlused õues

12.30 lõunasöök

13.00 puhketund

15.00 äratus

15.15 pedagoogi poolt planeeritud arendavad tegevused

16.00 õhtuode

16.30-18.00 vabategevused, jalutuskäigud, laste kojuminek

Rühmade päevakavasid muudetakse vajadusel suveperioodiks.

Valdkonniti õppe ja kasvatustegevuste arv nädalas

Õppe- ja kasvatustegevused valdkonniti	2 – 3 aastased	3 – 5 aastased	5 – 7 aastased
Mina ja keskkond	1 - 2	1 - 2	2 - 3
Keel ja kõne	2 - 3	3 - 4	4 - 5
Matemaatika	1 - 2	1 - 2	2 - 3
Kunst	1 - 2	2 - 3	3 - 4
Muusika	2 - 3	2 - 3	2 - 3
Liikumine	2 - 3	2 - 3	2 - 3
Eesti keel kui teine keel	-	2 - 3	3 - 4
Tegevuskordade arv nädalas	9 - 10	13 - 15	18 - 20
Tegevuskordade arv päevas	1 - 2	2 - 3	3 - 4

Õppetegevuste orienteeruv ajaline kestvus

	Kuni 3 a	3-4 a	4-5 a	5-6 a	6-7 a
Õpetaja poolt planeeritud tegevus	Kavandatud tegevuse pikkus 10-15 minutit	Kavandatud tegevuse pikkus 15-20 minutit	Kavandatud tegevuse pikkus 20-25 minutit	Kavandatud tegevuse pikkus 25-30 minutit	Kavandatud tegevuse pikkus 30-35 minutit

Igapäevaselt täidavad rühma õpetajad laste kohalkäimistabeleid ning koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse päevikuid. Rühma õpetajate töö dokumentatsiooniga jaotub õppeaasta peale allpooltoodud tabeli kohaselt. Kõik loetletud dokumendid esitatakse tähtjaks direktorile.

Rühma dokumentatsiooni loetelu ja valmimise tähtajad

NR	DOKUMENDI NIMETUS	TÄHTAEG
1.	Kuuplaan	Iga kuu esimesel päeval
2.	Päeviku üldosade vormistamine	1.september
3.	Aastaplaan	31.september
4.	Laste arengutabelite täitmine	01.september-15.aprill
7.	Õppeaasta aruanne	31.september

3.3 ERIVAJADUSEGA LAPS

Erivajadusega laps on laps, kelle võimetest, tervise seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukekkonnas või rühma tegevuskavas. Erivajadustega laste hulka kuulub ka andekas laps.

Pedagoogide poolt on oluline lapse eripära võimalikult varajane märkamine.

Lillelaste lasteaia töö põhimõtted erivajadustega lapse puhul:

- Esmane märkaja on õpetaja, kes selgitab õppeaasta alguses välja oma rühmas erivajadustega laste olemasolu, jälgides laste arengut ja käitumist.
- Õpetaja koostab vajadusel erivajadusega lapsele individuaalse arenduskava koostöös erispetsialistidega, et aidata teda järgi mahajäämuse osas või annab täiendavaid teadmisi ja ülesandeid andekatele lastele
- Kui lapsel on kõnehäireid, suunab õpetaja ta logopeedi konsultatsioonile.
- Kui lapsel on kuulmishäired, suunab õpetaja ta konsultatsioonile.
- Kui lapsel esineb mahajäämuse mõne õppeaine omandamisel, tegeleb temaga rühma õpetaja süvendatult vastavalt sellele lapsele koostatud individuaalõppe plaanile.
- Õpetajad nõustavad lapsevanemaid arengulise erivajadusega lapse toetamiseks kodus.

Kõrvalekallete ja reguleerimist vajavate aspektide tuvastamisel kutsutakse logopeed. Korrigeeriv tegevus dokumenteeritakse ning peale tegevuse lõpetamist toob lapsevanem erialaspetsialisti poolt vormistatud analüüsi lapse arengu hetkeseisu kohta. Nimetatud dokumentatsioon säilitatakse lasteaias ning see on ka üheks aluseks rühma tegevuskava koostamisel.

Juhul kui õpetaja märkab lapsel teatavaid ilminguid, mis viitavad lapse mahajäämusele vastavas vanuses eeldatava arengu osas, fikseeritakse vähemalt kolm lapse tegevuse/käitumise juhtu kirjalikult. Nende dokumentide alusel korraldatakse koostöös direktoriga perevestlus, mille käigus suunatakse lapsevanemad eripedagoogi, pediaatri või lastepsühholoogi vastuvõtule. Vastuvõtujärgselt esitab lapsevanem Lasteaiale spetsialisti poolt vormistatud tõendi lapse seisundi kohta. Juhul, kui lapsel tuvastatud erivajadus vajab pidevat suunamist ja arendamist erispetsialistide poolt, lõpetatakse lapsevanema ja Lasteaia pidaja vaheline Leping

vastava kvalifikatsiooniga personali puudumise tõttu Lasteaias. Samal põhjusel ei võeta Eralasteaeda Lillelapsed vastu keskmise ja tugeva puudega lapsi.

Muukeelse lapse puhul sõlmitakse Leping eritingimusega, mille kohaselt lapsevanem kohustub konkreetsele lapsele koostatud ning pedagoogilise nõukogu poolt kinnitatud individuaalplaani alusel lapse eesti keele õppimisele kaasa aitama.

3.3.1 Individuaalne arenduskava:

- on kirjalik dokument
- koostatakse neis valdkondades, milles laps vajab abi ja individuaalset arendamist
- plaanide koostamisel toetatakse lapse arengu analüüsile
- individuaalse arenduskava koostamisest ja teostamisest võtavad osa rühma õpetajad, liikumis- ja muusikaõpetaja, logopeed, juhataja ja lapse vanemad
- individuaalset arenduskava täiendatakse vastavalt vajadusele õppeaasta jooksul
- rühma õpetajad ja logopeed teevad õppeaasta lõpul kokkuvõtte lapse arengust
- Individuaalsed arengukavad säilitatakse kuni koolimine kuni lapse arengumapis

3.4 EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPE

Lillelaste lasteaias tagatakse lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, eesti keele õpe. Eesti keelt õpetatakse kas eraldi keeletegevuse kaudu või teiste tegevustega lõimides. Eesti keele eeldavate tulemuste kavandamisel arvestatakse lapse arengutaset, vanust kui ka eesti keele õppe mahtu ning meetodikat. Vajadusel koostatakse eesti keele õpetamiseks individuaalne arenduskava.

3.5 KOOSTÖÖ LAPSEVANEMAGA

Eesmärk: usalduslike ja toetavate suhete tekkimine koostöös lastevanematega, mis põhineb dialoogil, vastastikusel lugupidamisel ja usaldusel.

Koostöö põhimõtted:

- Õpetaja arvestab lapsevanemate kogemust ja arvamusi oma lapse kasvatamisel
- Õpetaja suhtleb lapsevanemaga kui võrdse partneriga
- Õpetaja suhtleb lapsevanemaga igapäevaselt (annab ülevaate lapse päevast)
- Õpetaja käitub kui professionaal, keda lapsevanem saab usaldada
- Õpetaja loob suhtlemiseks hea avatud õhkkonna
- Õpetajad ja juhtkond kavandab tegevusi, kus lapsevanemad saaksid omavahel tutvavaks
- Õpetaja kaasab lapsevanemaid õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisesse
- Partnerluses lasteaed ja kodu tagab lapsevanemale konfidentsiaalsuse.

Eeltingimused:

- lasteaia personali initsiatiivikus ja aktiivsus
- personaalne lähenemine peredele

Koostöövormid:

- 1) Igapäevased vestlused (lasteaia töö põhimõtete ja eesmärkide selgitamine) ja infovahetus lastevanematega
- 2) ELIIS keskkonna kaudu perioodiline info väljastamine lastevanematele, kus kajastub õppe- ja kasvatustöö eesmärgid ja sisu.
- 3) Laste abistamine valmistamiseks üllatusi nende pereliikmete tähtpäevadeks (ema/isa sünnipäev, uue õe-venna sünnipäev jms)
- 4) Lastevanemate ürituste korraldamine (koolitus, koosolekud ja pidustused)
- 5) Laste ettevalmistamine lasteaia kohanemiseks:
 - Tutvustav käik lasteaeda
 - Lapsevanema suhtumise lasteaeda kujundab lapse kohanemine- luua head suhted lapsevanemaga
 - Arutleda lapsevanemaga kohanemisega seotud raskusi
 - Anda nõu lapsevanemale, kuidas kergemini kohaneda ja vanemast lahkuda
- 6) Lastevanemate koosolek kas sügisel või kevadel.
- 7) Kirjalikud teated
- 8) Arenguestlused igal kevadel
- 9) Rahuloluuuring iga 3 aasta tagant või vastavalt vajadusele.

4. LAPSE ÜLDOSKUSTE KUJUNEMINE

Eralasteaias lilled lapsed toetatakse lapse üldoskuste kujunemist kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu erinevate valdkondade sisusid lõimides. Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma.

▪ **Mänguoskused**

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

▪ **Tunnetus- ja õpioskused**

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskused on lapse suutlikkus hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

▪ **Sotsiaalsed oskused**

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest. Üheskoos tegutsemine ning sotsiaalsed oskused on õppimise alus.

▪ **Enesekohased oskused**

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

4.1 ÜLDOSKUSTE ARENDAMINE VANUSEASTMETI

Mängukeskkond

Õppe- ja kasvatustegevus korraldatakse silmas pidades, et mäng on koolieelses eas lapse kõige loomulikum ja eakohasem õppimise viis ning põhitegevus, mille vältel areneb lapse isiksus tervikuna. Arvestatakse iga lapse arengu iseärasusi ja tempot ning tema vajadusi arengu eri etappidel. Lapsele pakutakse oma käitumise ja tegutsemisega sobivaid mudeleid, talle põhjendatakse ja selgitatakse, milline käitumine on sobiv ja milline mitte. Õpetades last mängima, antakse talle võimalus märkamatu omandada kogu koolieelse lasteasutuse õppekava sisu. Lasteaias luuakse mänguasjadest ja -materjalidest mitmekesine esteetiline mängukeskkond, kus laps saab iseseisvalt mänguasju võtta ja tagasi panna. Lapsele pakutakse teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast ning täiskasvanute tegevustest, et oleks võimalus loovalt läbi mängida olukordi ning läbi elada siiraid tundeid. Enne mängu juhendatakse last paindlikult. Lapsega koos mängides säilitatakse lapse iseseisvus, algatusvõime ja valikuvabadus. Jälgitakse, et laps omandaks mängus käitumise ja suhtlemise kogemusi, õpiks järgima moraalinõudeid ning omandaks ja kinnistaks teadmisi enda ja ümbritseva kohta. Peetakse silmas, et laps õpiks mängides kuulama kaaslast, ise järgima ja teistele selgitama reegleid, tegema kokkuleppeid, alustama ja lõpetama tegevust.

Kolmas eluaasta

Lapsele luuakse stimuleeriv kuid mitte ülekoormatud keskkond, kuna kolmandal eluaastal toimub kiire identiteedi areng ja eneseteadvustamine. Last abistatakse tegutsemisajendi leidmisel, tegevuse kavandamisel ja korraldamisel ning tagatakse lapse turvalisus. Jälgitakse, et mänguasjad on lapsele kättesaadavad.

Reegleid kehtestatakse parajal määral ja neid õpetades ollakse järjekindel. Last kiidetakse saavutuste puhul ning ebaõnnestumise korral suunatakse lähenema ülesandele uue vaatenurga alt. Ergutatakse lapse tunnetuslikku aktiivsust, uurimistegevust ja uudishimu. Õpetatakse last asju teistega jagama ja antakse talle valikuvõimalusi ise otsuseid teha. Julgustatakse last kahvliit käsitsemise ja kannust jooki valama. Mängimiseks sobib asjade liigitamine ühe või mitme omaduse järgi, mängud liiva ja veega, seebimullide puhumine, helide kuulamine ja esemete peitmismängud jmt.

Kolmanda eluaasta lõpuks laps:

- leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga.
- keskendub tegevusele lühikeseks ajaks; tema tähelepanu ei ole veel püsiv;
- loob ja säilitab tegevusmotivatsiooni, planeerib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga;
- tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui neid kujutavate sümbolitega;
- kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mäluhilte konstruktiivses mängus ja lihtsas rollimängus;
- mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid;

- on omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada;
- osaleb dialoogis;
- jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest;
- mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest;
- rühmitab asju ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi;
- tal on ettekujutus arvumõistest ja värvuste nimetustest;
- leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid;
- ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik;
- omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ja mudelilt õppimise kaudu; vajab oma tegevusele tagasisidet;
- saab aru, et erinevatel inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid;
- tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus;
- väljendab tugevaid emotsioone, oma mina;
- võib karta tundmatuid ja uusi asju;
- tahab igapäevastes situatsioonides ise otsustada valikute üle ja üritab neid ka täide viia;
- tema enesekindlus on kõikuv, enesekindluse saavutamiseks vajab ta turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid;
- osaleb täiskasvanuga ühistegevuses; teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti;
- jagab mõnikord oma asju ka teistega, valdavalt on ta siiski omandihoidja;
- loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt;
- järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jälgendab igapäevaelu rolle ja tegevusi

Neljas eluaasta

Peetakse silmas, et neljas eluaasta on lapse kõige magusam mänguiga ja et teadmiste ning oskuste omandamisel muutub oluliseks emotsionaalne komponent ja kogemuse seostamine olemasolevate teadmistega. Soositakse lapse iseseisvust ja isetegemist. Mõistete ja tuttavast keskkonnast pärit konkreetsete asjade vahel seoste loomine hõlbustab ruumimõistete, värvinimetuste, suurusmõistete ja raskusmõistete õppimist. Sobivad paari moodustamise mängud, sarnasuste ja puuduvate detailide leidmine ning teatud tunnustega asjade leidmine, asjade liigitamine. Lapsele õpetatakse numbreid 1 – 5. Numbri vastavusest teatud esemete hulgaga ei pea veel laps aru saama.

Reegleid ja käitumist õpetatakse kogemuse kaudu. Selleks sobivad lauamängud ja rollimängud. Lapsele antakse tagasisidet ja korraldusi positiivses, mitte keelavas vormis. Lapsele pakutakse oma tegevuse tunnustamist, täiskasvanu tähelepanu ning lohutamist ebaõnnestumise korral. Sobivat käitumist kinnistatakse, ebasobivat eiratakse. Selgitatakse, mida tuleks teisiti teha. Lapsele õpetatakse vaidluste ja tülide lahendamist. Õpetatakse last ootama ja oma reaktsioone edasi lükkama ning kaaslast kuulama.

Neljanda eluaasta lõpuks laps:

- oskab osaliselt oma tegevusi planeerida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiseteta, kuid autoriteetide toel;
- plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme;
- saab aru mõistatustest, lihtsamatest piltlikest võrdlustest;
- järgib lihtsaid reegleid;
- huvitub võistlusmängudest, tahab olla edukas.
- osaleb ühistegevuses ja teeb koostööd teiste lastega; konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusmängudes ja loovtegevustes;
- liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi; keskendub tegutsedes mitmele nähtavale eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu;
- saab aru arvumõistest; huvitub tähtedest

- omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu;
- väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele;
- tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust
- saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused;
- teab oma nime, vanust, sugu ning märkab soolisi erinevusi;
- seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid;
- väärtustab oma saavutusi, ta vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu;
- püüab vahel teisi abistada ja lohutada, tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest;
- osaleb lühiajaliselt ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale;
- arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet
- saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses; püüab järgida kodukorra reegleid;
- saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest;

Viies eluaasta

Võetakse arvesse, et selles vanuses laps ajab segi tegelikkuse ja fantaasiad. Laps hakkab mõistma nalju, mõistatusi, sarkasmi, metafoore, kuid ei suuda enda üle naerda. Täiskasvanu võib lasta lapse fantaasial lennata ja vajadusel tuleb laps reaalsusesse tuua, et piire teadvustada. Reegleid põhjendatakse ja nõutakse tegevuste järjekindlat lõpuleviimist, ka täiskasvanu abiga. Lastakse lapsel oma tegude tagajärgi kogeda ning julgustatakse teda oma tundeid väljendama, oma arvamust põhjendama. Innustatakse last suhtlemist algatama ja end tutvustama. Harjutatakse probleemsete olukordade lahendamist. Soodustatakse lapse iseseisvust eneseteenindamisel ja ruumis puhtuse hoidmisel.

Teadmiste avardamiseks juhitakse lapse tähelepanu olulistele detailidele ja infole. Tehakse lapsega koos praktilisi töid erinevate materjalide ja anumatega, mõõdetakse, kaalutakse ja lahustatakse erinevaid aineid. Mängimiseks sobivad nii sümbolid, kujutlused kui konkreetsete objektid. Sobivad järjestusmängud ajalise järgnevuse kohta ja seoste enne ja pärast mõistmise kohta, liigitus- ja sobitusmängud erinevate omaduste alusel, seotud silmadega häälemõistatamise mängud.

Viienda eluaasta lõpuks laps:

- tegutseb lühiajaliselt iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamisel ja hoidmisel vajab veel täiskasvanu abi;
- reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet;
- tegutseb koos teistega, teda motiveerivad tegevused eakaaslastega;
- tema keeleline areng võimaldab lahendada ülkesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid;
- konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui reaalseid esemeid ja objekte;
- osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes;
- räägib esemetest, mis pole kohal, ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, fantaseerib;
- keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit;
- oskab vaadelda, märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;
- eristab rühmi ja oskab neid võrrelda; saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest;
- tal on ettekujutus numbritest ja tähtedest kui sümbolitest;
- omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme;
- kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiaid);

- hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid;
- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest;
- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt, orienteerub oma suutlikkuses;
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest;
- on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut;
- imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere;
- eelistab sootüübilisi mängu;
- naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab;
- aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt
- oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

Kuues eluaasta

Kuuendal eluaastal last iseloomustab äärmuslikkus ja huvi uue vastu. Ta reageerib tugevate emotsioonidega ning tal on raske teha vahet hea ja halva vahel. Ta vajab sotsiaalset aktsepteerimist. Täiskasvanu abi ja juhtimine on selles vanuses lapsele väga vajalik, lapsele tagatakse turvaline sotsiaalne rutiin. Lapsega on võimalik vestelda sotsiaalsetest probleemidest, lapsest endast ja arutleda kõlbelistel teemadel. Aidatakse lapsel seada realistlikke eesmärgi ja julgustatakse last probleeme lahendama ja antakse tema tegevusele tagasisidet.

Igapäevased situatsioonid seotakse uute teadmistega. Last toetatakse ja säilitatakse rahu igas olukorras. Lapsega mängitakse rollimänge. Laste vahel jagatakse ülesandeid, kus igaüks peab oma osa eest vastutama, et tagada soovitud lõpptulemus ühises projektis. Lapsele sobivad struktureerimata mängud ja vaba tegutsemine, naljakate riimidega ja mõistatustega sõnamängud, olmejäätmete sortimine.

Iga negatiivse tagasisideme kohta antakse lapsele rohkesti positiivset tagasisidet. Leitakse lapse jaoks tähelepanu ja aega. Õpetatakse lapsele kuidas kaaslast lohutada ning abistada. Probleemseid olukordi lahendatakse huumorimeele abil. Peetakse kinni lubadustest, et laps õpiks austama nii teisi kui iseennast.

Kuuenda eluaasta lõpuks laps:

- plaanib oma igapäevaseid tegevusi, seab eesmärgi, üritab alustatud tegevused lõpetada;
- suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20–30 minutiks;
- kasutab kujutlusi luues ja tegevuse planeerides sisekõnet;
- kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks;
- järgib ühistegevuses reegleid ja suudab neid selgitada;
- kasutab siduisat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale;
- osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes;
- saab aru asjade suhetest, omadustest ning ajalisest-ruumilisest järjestusest;
- kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides nii uudes kui sarnases olukorras;
- kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid;
- tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses;
- seab endale eesmärgi ja üritab neid ellu viia;
- on oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele;
- eelistab omasoolisi mängukaaslast; kujunevad esimesed sõprussuhted;
- suudab lühikesest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil;
- järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; oskab reegleid teistele selgitada;

Seitsmes eluaasta

Peetakse silmas et seitsmendal eluaastal suudab laps tegustes paremini ära kasutada keskkonna pakutavaid võimalusi ja ka ise tuttavat keskkonda korraldada. Kooliks vajalike oskuste omandamise vältel võivad seitsmendal eluaastal selgemalt esile tulla laste individuaalsed erinevused ja võimalikud arenguprobleemid.

Seitsmenda eluaasta lõpuks laps:

- organiseerib, planeerib oma igapäevaseid tegevusi ja tuttavat lähikeskkonda, seab eesmärgid, üritab tegutseda sihipäraselt ja viia alustatud tegevused lõpuni;
- suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet nii aktiveerivas kui ka pidurdavas rollis;
- toetub tegutsedes oma tegevuse kohta tulnud tagasisidele, eakaaslaste antud hinnangutele ja võrdlusele teistega;
- keskendub korraga mitmele tegevusele või stiimulile, on suuteline kestmaks tahtepingutuseks;
- seab uudsetes olukordades täiskasvanu sõnalise juhendamise abil eesmärgid ning valib tegutemisstrateegiad;
- katsetab, konstrueerib ja uurib kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis ja kombinatsioonis;
- osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid;
- liigitab ning tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru asjadevahelistest seostest ning uudab olulist teadvustada täiskasvanu abiga;
- loob uusi seoseid eeskujude, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu;
- kasutab nii kaemuslik-kujundlikku kui verbaalset mõtlemist;
- kasutab eakaaslastega suhtlemises arutlevat dialoogi;
- huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib enam iseendast ja tunneb huvi teiste vastu;
- teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboliteid, kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu ning teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid;
- orienteerub oma teadmistes, märkab detaile ja seoseid, kasutab teadmisi uusi ülesandeid lahendades nii uudes kui sarnases olukorras, kuid vajab juhendamist ja abi seoste loomisel eelnevaga;
- oskab suunamise ja õpetamise korral kasutada lühiajaliselt õppimise strateegiaid; tajub oma mälu mahtu ning kordab teadlikult üle meeldejäetavat materjali;
- mõistab teiste inimeste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi;
- vastutab rohkem oma tegevuse eest ning räägib kavatsustest;
- suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida, oskab ka teistega arvestada ning suhtub teiste laste tegevusse sallivamalt;
- suudab tegutseda iseseisvalt ning sõltub vähem oma vanematest;
- algatab mängu ja tegevusi;
- püüab kõiges hakkama saada, on tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes; otsib vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnete;
- hoolib väiksematest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- loob sõprussuhted;
- järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi;
- talub muutusi ja vanematest eemalolekut, siiski on uues situatsioonis ebakindel, võib tõmbuda endasse;
- arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps (Riiklik õppekava):

Mänguoskused:

- tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- täidab mängudes erinevaid rolle;
- järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus ja õpioskused:

- saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed oskused:

- püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- loob sõprussuhteid;
- saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- selgitab oma seisukohti.

Enesekohased oskused:

- suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- oskab erinevates olukordades sobival viisil käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- algatab mängu ja tegevusi;
- tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ja kuidas ohutult käituda;
- saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

5. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA SISU

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine,

kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

Valdkonnad:

1. Mina ja keskkond
2. Keel ja kõne
3. Eesti keel kui teine keel
4. Matemaatika
5. Kunst
6. Muusika
7. Liikumine

5.1 VALDKOND MINA JA KESKKOND

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna Mina ja keskkond sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

2- aastane laps

- Ütleb vastuseks nime küsimisel enda eesnime.
- Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.
- Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajale.
- Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, söögi- ja magamiskoht ning pesemisruum ja wc.

- Matkib täiskasvanu eeskujul enim tuntud elukutsete tegevust(näiteks kokk, arst)
- Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta.
- Matkib lihtsamaid töövõtteid (näiteks nuku toitmine).
- Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.
- Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.
- Osutab küsimisel oma kehaosadele(näiteks kätele, jalgadele).
- Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.
- Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepitud reegleid (näiteks räägib vaikse häälega).
- Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab hüvasti.
- Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu meeldetuletamisel enda käitumist (näiteks loobub mõnest tegevusest).
- Osutab või ütleb oma sõbra nime.
- Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud kaaslast.
- Nimetab küsimisel enda perekonna liikmeid.
- Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene.
- Nimetab tuntumaid koduloomi.
- Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele.
- Osutab küsimisel veele, lumele, kividele, mullale.
- Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi(näiteks tuul, vihm).
- Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses.
- Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.

3- aastane laps:

- Ütleb küsimise korral oma ees-ja perekonnanime.
- Vastab õigesti küsimusele kas ta on tüdruk või poiss.
- Oskab näidata sõrmedel või öelda oma vanust.
- Nimetab pereliikmeid.
- Teab õdede ja vendade nimesid.
- Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta.
- Oskab nimetada oma rühma nime.
- Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätt).
- Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate nimesid.
- Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi.
- Asetab töövahendid ettenähtud kohta.
- Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel.
- Oskab ära tunda Eesti lippu.
- Räägib oma sünnipäevast.
- Oskab nimetada pühadega seotud tegevusi.
- Teab mõistete "hea" ja "paha" tähendusi.
- Meeldetuletamise korral jätab hüvasti, teretab, palub ja tänab.
- Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid, oskab lohutada haiget saanud sõpra.
- Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused.
- Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid.
- Oskab küsimise korral nimetada sõidumasinaid.
- Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumise kohta.
- Teab hammaste hooldamise vahendeid ja hooldab hambaid täiskasvanu abiga.
- Osutab küsimise korral oma kehaosadele ja nimetab neid.
- Nimetab esemeid mis võivad olla ohtlikud.
- Tunneb rõõmu looduses viibimisest.

- Oskab osutamise korral nimetada lille, muru, metsa, puud.
- Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi.
- Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimese juures.
- Oskab nimetada tuttavaid putukaid.
- Eristab tuntumaid puu-ja aedvilju välimuse ja nimetuse järgi.
- Oskab küsimise korral iseloomustada ööd ja päeva.
- Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi.
- Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi.
- Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.
- Teab valgusfoori tulede tähendusi.
- Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee ning liiklusmärkide tähtsust.
- Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid ja helkuri kasutamise tähtsust.

4- aastane laps:

- Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.
- Oskab kirjeldada lasteaia erinevate ruumide otstarvet.
- Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid.
- Paneb iseseisvalt enda riided ettenähtud kohta ja selgitab miks märjad riided tuleb kuivama panna.
- Selgitab miks peab end kammima ja pesema.
- Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel.
- Osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale.
- Põhjendab helkuri kandmise vajalikkust.
- Selgitab miks maanteedel on ülekäigukohad ja valgusfoorid.
- Järgib kokkulepituid rühmareegleid.
- Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.
- Nimetab kohti ja esemeid mis võivad olla ohtlikud(näiteks ravimid, tuli, trepid, aknad).
- Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid.
- Tunneb lauakombeid ja põhjendab nende vajalikkust.
- Loob lühiajalisi sõprussuhteid ja lohutab omaalgatuslikult kaaslast.
- Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal hea ja halva tähendust.
- Kirjeldab küsimisel mille poolest on inimesed erinevad(kasv, juuksed, nahavärv).
- Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi.
- Nimetab riigi nime, kus ta elab.
- Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, mille ta on osalenud(näiteks Mardipäev).
- Kirjeldab mida tuttavatest köögi-ja puuviljadest valmistada saab.
- Kirjeldab, mis juhtub lehtpuudega sügisel.
- Eristab okas-ja lehtpuid.
- Kirjeldab erinevate loomade elupaiku ja elamisviise.
- Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel on külm.
- Oskab kirjeldada metsa.
- Selgitab ilmastikumuutuste seostest taimede, loomade ja inimestega(näiteks lehed langevad ja loomad jäävad talveunne ning inimesed riietuvad soojemalt).
- Selgitab öö ja päeva erinevust.
- Põhjendab miks visatakse praht prügikasti.

5- aastane laps:

- Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo.
- Kirjeldab oma perekonda, oskab öelda oma perekonnaliikmete nimesid ja perekonnanimesid.
- Kirjeldab oma kodu, nimetab kodu asukoha.

- Kirjeldab perekonnaliikmete koduseid toimetusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.
- Nimetab oma lasteaia nime.
- Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu.
- Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi.
- Oskab nimetada oma vanemate ameteid.
- Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.
- Põhjustab mängu või töökoha korrastamise vajadust.
- Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid.
- Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigi lipp.
- Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.
- Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid ja nende seotud tegevusi.
- Teab mõistete õige ja vale tähendust.
- Teab üldtuntud viisakusreegleid, tunneb ja järgib lauakombeid.
- Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.
- Oskab sõpra lohutada ja abistada, andeks anda ja leppida.
- Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada.
- Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt.
- Kirjeldab kodumaja omapära(maja osad ja nende otstarve).
- Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ja teab nende otstarvet.
- Kirjeldab kodumasinaid ja teab nende otstarvet ning seotud ohte.
- Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja nende otstarvet.
- Kirjeldab kuidas tema kodus prügi sortitakse.
- Nimetab tervist hoidvaid tegevusi.
- Peseb täiskasvanu juhendamisel hambaid ja nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi.
- Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.
- Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud.
- Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud.
- Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.
- Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada välimust ja öelda, kus nad elavad.
- Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.
- Oskab nimetada ja kirjeldada tuttavaid lilli, puid, puu-ja köögivilju.
- Oskab nimetada tuttavaid putukaid ja teab nende elupaiku.
- Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada.
- Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.
- Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida.
- Mõistab, et inimene saab talvel loomi aidata.
- Oskab hoida enda ümber puhtust looduses ja koduümbruses.
- Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, õhku ja valgust.
- Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele.
- Teab kuidas sõiduteed ületada ja oskab ületada tänavat jalgrattaga.
- Teab liiklusmärkide tähendusi ja valgusfoori tulede järjekorda.
- Oskab ühissõidukis käituda.
- Teab turvavöö ja turvatooli vajadust sõidukis.
- Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes.

6- aastane laps:

- Ütleb küsimisel oma koduse aadressi.
- Kirjeldab oma lasteaia asukohta.
- Selgitab enim tuntud ametite vajalikkust.
- Korrastab oma isiklike esemete hoiukohta.
- Paneb märjad riided ise kuivama.
- Selgitab kuidas hoida enda ja teiste tervist.

- Selgitab miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed.
- Põhjendab miks piimahambad tulevad ära ja selgitab miks tulevad hambaaugud.
- Selgitab kust pärinevad igapäevased toiduained(piim lehmalt, munad kanadelt).
- Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite.
- Oskab katta lauda ja tunneb lauakombeid.
- Nimetab erinevaid meeleelundeid ja teab kuidas nad funktsioneerivad.
- Märkab ja mõistab teiste ja enda emotsioone.
- Kuulab lühiajaliselt kaaslast.
- Kirjeldab jalgratturi ja jalakäija ohutu liiklemise põhimõtteid.
- Mõtleb koos õpetajaga välja rühma reegleid.
- Kasutab terariistu ohutult.
- Teab hädaabinumbrit ja simuleerib selle kasutamist.
- Teab viisakusreegleid ja põhjendab nende kasulikkust.
- Põhjendab miks on hea omada sõpru.
- Loob püsivaid sõprussuhteid.
- Väljendab oma käitumisega, et inimestel võivad olla erinevad huvid.
- Selgitab erinevate abivahendite vajadust(prillid, ratastool, kaldtee).
- Kirjeldab oma kodukohta.
- Nimetab Eesti rahvuslindu ja rahvuslille.
- Nimetab kahte-kolme eri rahvust ja keelt.
- Kirjeldab tuntumaid rahvakalendri tähtpäevi ja nendega seotud kombeid.
- Nimetab Eesti rahvustoite, mida on ise söönud.
- Loetleb puu osi (tüvi, jne).
- Nimetab kolme-nelja lehtpuud ja kahte-kolme viljapuud.
- Nimetab erinevate loomade seast neid, kes elavad Eestis.
- Nimetab tuntumaid paigalinde ja rändlinde.
- Põhjendab miks mõned linnud lendavad lõunasse.
- Nimetab erinevaid veekogusid.
- Põhjendab miks on õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.
- Kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi.
- Kirjeldab sood ja raba.
- Nimetab aastaaegu ja kirjeldab nende tunnuseid.
- Kirjeldab kuidas inimene saab lindude ja loomade eest hoolitseda eri aastaegadel.
- Põhjendab miks prügi sorteeritakse.

7- aastane laps:

- Oskab ennast tutvustada.
- Teab oma kohustusi ja õigusi.
- Kirjeldab enda omadusi ja huve.
- Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi.
- Mõistab, et pered võivad olla erinevad.
- Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta(teab oma aadressi ja telefoni).
- Teab lasteaia aadressi.
- Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja selgitab nende vajalikkust.
- Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.
- Oskab kirjeldada mille poolest lasteaed koolist erineb.
- Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid.
- Mõistab töö ja vastutuse tähtsust.
- Teab raha otstarvet.
- Nimetab Eesti riigi sümboleid (teab kodulinna omasid).
- Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta.
- Teab Eesti Vabariigi Presidendi nime.

- Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli.
- Suhtleb teisest rahvusest lastega.
- Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa).
- Teab Eesti rahva traditsioone ja kombeid.
- Teab tähtpäevi ja oskab kirjeldada nende tähistamist oma lasteaias või kodus.
- Teab mõistete ausus ja autus tähendusi ja oskab vastavalt käituda.
- Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades.
- Mõistab vastutust oma käitumise ja tegude eest.
- Oskab luua ja hoida sõprussuhet, teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ja sõber olla.
- Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid.
- Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda.
- Teab nimetada erivajaduste inimestele vajalikke abivahendeid.
- Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.
- Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust.
- Oskab nimetada maja ehituseks vajalikke materjale.
- Oskab nimetada teenindusasutusi ning nende vajalikkust.
- Oskab nimetada ja kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid.
- Teab miks on vaja prügi sortida ja oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi.
- Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust.
- Kirjeldab kuidas hoida enda ja teiste tervist.
- Teab, mis on haigus ja milline tegevus või käitumine kahjustab tervist.
- Oskab nimetada milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.
- Selgitab mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne ja teab millised tegevused aitavad neid hoida tervena.
- Teab poisi ja tüdruku erinevusi.
- Teab ja tunnetab ümbritsevad ohte ja nimetab hädaabi numbri 112 ning oskab seda kasutada.
- Selgitab kuidas käituda eksinuna maal, linnas, metsas.
- Teab millised on turvalise käitumise reeglid erinevates keskkondades.
- Oskab kirjeldada kodukoha loodust, nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi, putukaid, seeni ja taimi.
- Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel.
- Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
- Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ja oskab neid kirjeldada.
- Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega.
- Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ja säästvalt ning soovib osaleda looduse korrastamises.
- Teab prügi sortimise vajadust ja oskab sortida lihtsamat prügi.
- Teab kuidas vigasaanud või inimese hüljatud looma aidata.
- Oskab selgitada valguse, temperatuuri, vee, toitainete ja õhu tähtsust taimedele, loomadele ning inimestele.
- Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda.
- Teab liiklemise erinevusi maal ja linnas.
- Teab kuidas käituda ühissõidukist väljudes.
- Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid.
- Lahendab konflikte sõnadega.

Riiklikus õppekavas väljatoodud eeldatavad tulemused

Õppe- ja kasvatusgevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms;
- 2) kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;

- 3) nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
- 4) nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;
- 5) mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- 6) oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku;
- 7) julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik;
- 8) kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;
- 9) järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist;
- 10) suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- 11) kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- 12) kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- 13) selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;
- 14) selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
- 15) mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;
- 16) kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
- 17) teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

5.2 VALDKOND KEEL JA KÕNE

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tuleb toime igapäevases suhtlemises;
2. kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
3. tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna: Keel ja kõne sisu

1. keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
2. suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
3. lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõne arendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Üldteemad

- 1) Hääldamine;
- 2) sõnavara;
- 3) grammatika (lause ja vormistik);
- 4) suhtlemine;
- 5) lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

2-AASTASED

Hääldamine

- Hääldeb õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.
- Hääldeb sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: nt *a, e, i, o, u, p, m, t, l*.

Sõnavara

- Kasutab oma kogemustega seotuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.
- Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt *näu -kiisu, anna opa-võta sülle*), ase- ja määrsõnu (nt *siia, seal, nii*).
- Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas situatsioonis.

Grammatika

- Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2- sõnalisi lauseid (nt *Miku õue -Mikk tahab õue minna*).
- Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt *ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre*).
- Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis.
- Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (*ei taha*), kuuluvus (*tädi lusikas*), asukoht (*emme siia*), omadus (*auto katki*), subjektiobjekti suhe (*issi anna pall*).

Suhtlemine

- Mõistab ja täidab lühikesi (2-4-sõnalisi) korraldusi tuttavas situatsioonis.
- Vastab täiskasvanu küsimustele, korraldustele 1-2-sõnaliste vastustega.
- Kasutab suhtlemisel peamiselt mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.
- Vastab täiskasvanu suhtlemisalgatusele mingi tegevuse, hääletsuse või sõnaga.
- Suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus. Eelistab suhtlemisel partnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.

Lugemise ja kirjutamise esmased oskused

- Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid.
- Täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

3-AASTASED

Hääldamine

- Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
- Hääldeb õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla *r, s, k, õ, ü*).

Sõnavara

- Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike*.
- Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.
- Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud.
- Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.
- Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt *lapsed, riided*).
- Kasutab tagasõnu (*all, peal, sees, ees, taga*) ruumisuhete tähistamiseks.

Grammatika

- Mõistab ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5-sõnalisi lihtlauseid.
- Kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes.
- Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt *Joonista! Istu!*).
- Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt *sõidab, laulavad*).

- Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt. *Hakkame mängima, ei taha mängida*).

Suhtlemine

- Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausungiga*.
- Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust tegevuse käigus 1-2 lausungiga.
- Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.
- Loeb peast või kordab järele 1-2-realist luuletust.
- Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm).
- Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot, vastab dialoogis küsimusele.
- Suhtleb aktiivselt tegevuse ja esemelise mängu käigus.
- Räägib endast *minavormis*.
- Kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist).

Lugemise ja kirjutamise esmased oskused

- Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte.
- Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste.
- Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest nt. *tass-kass, pall-sall, tuba-tuppa*), osutades pildile või objektile.

4-AASTASED

Hääldamine

- Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
- Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt. *-nt, -lt, -mp*)

Sõnavara

- Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt *kuusk, kask – puu; tuvi, kajakas – linnud*).
- Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (*käpad, saba, rool*).
- Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (*tutimüts, kelgumägi*) ja tuletisi* (*täpiline, laulja*).

Grammatika

- Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid*.
- Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid* (sidendid *ja, ja siis, aga*).
- Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt *sõitis, laulsid*).

Suhtlemine

- Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga.
- Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogatud emotsionaalsest kogemusest.
- Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast (*mis see on, kust see asi on saadud, miks see meeldib*.)
- Jutustab pildiseeria* järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.
- Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi.
- Algatab ise aktiivselt suhtlust.
- Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.
- Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.
- Annab vestluses edasi asjasse puutuvat infot.

Lugemise ja kirjutamise esmased oskused

- Tunneb täiskasvanu häälimise* või rõhutatud hääldamise abil kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.
- Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.
- Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

5-AASTASED

Hääldamine

- Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid.
- Hääldeb õigesti 3-4-silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu.
- Hääldeb õigesti 1-2-silbilisi tähenduselt tuttavaid hääliku-ühendiga sõnu.
- Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt *taburet, banaan, diivan*).

Sõnavara

- Kasutab kõnes mõningaid antonüüme* (nt *lühike-pikk, must-puhas*).
- Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt *arg, kaval, igav*).
- Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu *hommik, päev, õhtu, öö*.
- Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt *tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga*).

Grammatika

- Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlauseid*: sihitlause, nt sidendiga *et*; täiendlause, nt sidenditega *mis, kes*; ajalause, nt sidendid *kui, ...siis*.
- Kasutab oma kõnes nud- ja tud-kesksõnu (nt *söödud söönud*).
- Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (*suur-suurem-kõige suurem*).
- Kasutab tingivat kõneviisi (*mängisin, mängiksin*).
- Ühildab sõnu arvus (*karud söövad*) ja käändes (*ilusale lillele, punase palliga*).
- Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (*ilusatel lilledel*).

Suhtlemine

- Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.
- Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.
- Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega (nt *Mida tegi kodus pühapäeval?*).
- Loeb peast 2-4-realisi liisusalme/luuletusi.
- Mõistab ka teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.
- Algatab ise aktiivselt suhtlust.
- Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.
- Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.
- Kontrollib intonatsiooni ja hääle tugevust.
- Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid meeldetuletamisel.

Lugemise ja kirjutamise esmased oskused

- Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas.
- Tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku sõnas.
- Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).
- Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).

6-AASTASED

Hääldamine

- Hääldeb oma kõnes ning etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu.

Sõnavara

- Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu *eile, täna, homme*.
- Kasutab kõnes mõningaid sünonüüme* (nt *jookseb, lippab, sibab*).
- Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (*joonistaja, joonistus, jooneline*).
- Kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt *veereb – veeretab, sõidab – sõidutab*) õigesti vastavalt nende tähendusele.
- Nimetab ühe õpitud kategooria* piires vähemalt kaks sõna (nt *lilled – tulp, roos*).

Grammatika

- Kasutab oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (*saab lauljaks, jookseb kivini*).

- Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt *lugeb-loeb, mõmmi maga-mõmmi magab, lillene - lilleline, seen kasvab all kuuse-seen kasvab kuuse all*) ja osutab neile.
- Kasutab oma kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (*loetakse, pesti*).

Suhtlemine

- Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste / korralduste abil üksteisega seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega: *ja siis, siis, ja*).
- Räägib oma kogemusest seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega *ja siis, siis, ja*).
- Kirjeldab (jutustab oma sõnadega) kuulnud teksti sündmuste järgnevust ja põhjusi ning tegelaste
- käitumist.
- Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt *Kus ja kellega elab? Kas tal on lapsi?*).
- Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.
- Püsib teemas, vajadusel algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni (nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi *Miks ta nii tegi? Kuidas teha?*).
- Kasutab rollimängus erinevat ,läheb kaasa teemamuutusega, vastab teiste algatatud teemadele.

Lugemise ja kirjutamise esmased oskused

- Häälilib täiskasvanu abiga (järele korrates, materialiseerimise* toel) 1-2-silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.
- Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.
- Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt *koli-kolli* (III v.); *koli-kooli* (II v.); *koli-kooli* (III v.); *koli-kooli* (II v.).
- Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).

7-AASTASED

Hääldamine

- Hääldeb etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu.
- Hääldeb õigesti võõrhäälikuid (*f, š*) tuttavates sõnades (nt *Fanta, šokolaad*)

Sõnavara

- Selgitab kuulnud kujundlike väljendit (*tuul ulub, kevad koputab aknale*) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.
- Kasutab kõnes mõningaid abstraktse(so. mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt. tundeid, vaimset tegevust tähistavaid: *mõtlen, arvan, julge, lahke*)
- Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.
- Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgide sõnu.
- Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt *vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast*).
- Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt *transport, elusolend tähtpäevad, kehaosad*).

Grammatika

- Kasutab oma kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt olev kääne *arstina*).
- Kasutab oma kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks *hommikust õhtuni*).
- Kasutab oma kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt *palju linde, konni, autosid*).
- Kasutab oma kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (*poeb-pugema; siga - sead*).
- Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad järgmisi suhteid: põhjus (*...,sest...*); eesmärki (*...,et...*), tingimust, (*kui ...,siis*)

Suhtlemine

- Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi,

- Kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ja olulised detail
- Tuletab mõttelüngaga tekstis* iseseisvalt puuduva info.
- Räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib välikõnes tuttavaid tegevusi)
- Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust).
- Kirjeldab sündmust enda ja teiste positsioonilt.
- Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus
- Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest.
- Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale (laps – täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu – võõras koht)
- Mõistab kaudseid ütlusi (Nt *ruumis on aken lahti*. Otsene ütlus: *pane aken kinni!*; kaudne: *mul on jahe.*).
- Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.

Lugemise ja kirjutamise esmased oskused

- Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
- Veerib 1-2-silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgnev kontrollita)* ja sageli eksib.
- Häälib õigesti 1-2-silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.
- Kirjutamisel märgib õigesti 1-2-silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri* (nt *lähem koli*).
- Eristab häälikuühendita sõnas kuulmi teel teistest pikemat häälikut.
- Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt klotse, nööpe vms) sõnade arvu märkimiseks.
- Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt *koll-kool, linna (III v.) – lina, tibu-tippu*).

SELGITUSED

Mõistab – st laps osutab või rühmitab kuuldud sõnale vastavaid objekte ning pilte, selgitab sõna või väljendi tähendust oma sõnadega või toob enda kogemusega seotud näiteid.

***Mõistab** – st osutab sobivale objektile/pildile või tegutseb õigesti vastavalt kuuldud korraldusele.

***Mõistab** – st vastab küsimustele, osutab sobivale pildile, valib sobiva(d) pildi(d).

***Sõnaliigid** on nimi-, omadus-, tegu-, arv-, ase-, määr-, hüüd-, side- ja kaassõnad.

***Tuletis** – sõna, mis koosneb tüvest ja liitest (nt *kurb+lik = kurblik; tantsima + mine = tantsimine*).

***Antonüümid** – vastandtäheendusega sõnad.

***Sünonüümid** – sama/lähedase tähendusega sõnad.

***Kategooria** – tähenduslikult seotud sõnade rühm. Nt kategooriasse *linnud* kuuluvad *vares, tuvi, pääsuke, tihane* jne.

***Lause ja lausung** – lause on kirjakeele, lausung suulise kõne üksus. Lausungiks võib suulises kõnes olla nii sõna, fraas, liht- või liitlause.

Arengutulemuste kirjeldamisel on grammatika teema puhul kasutatud terminit *lause*. Kuna koolieelses eas loovad lapsed ise peamiselt suulisi

tekste, siis on teksti teema puhul kasutatud terminit *lausung*.

***Koondlause** – liitlause, mis sisaldab korduvaid lauseliikmeid, nt *ema ostis poest saia, leiba ja võid*.

***Rindlause** – liitlause, mille osalause vahel on rinnastav seos, st nad on süntaktiliselt suhteliselt võrdväärsed. Osalused on ühendatud

sidenditega või asetsevad lihtsalt kõrvuti. Nt *me läheme emmega poodi ja õde tuleb ka. Siimul on sinine auto, aga minul on punane. Magame ära ja siis tulebki sünnipäev*.

***Põimlause** on liitlause, mis koosneb põhi- ja sellele alistuvast kõrvallausest. Põimlausega väljendatakse erinevaid tähenduslikke suhteid.

Tabelis on mainitud järgmisi tüüpe: sihitlause (nt *isa teab, et ma olen haige.*; täiendlause, nt *nägin looma, kes oli rebase moodi.*; ajalause, nt *Kui ma pudru ära söön, siis hakkab mängima*; põhjuslause, nt *torn läks katki, sest koer astus sellele peale*; eesmärklause, nt *me peame kiiresti jooksuma, et bussi peale jõuda*; tingimuslause, nt *kui Ott oleks terve, siis ta võiks jäätist süüa.*

***Tekst** – tekstiks võib pidada igat ütlust, arenenud kõne puhul kindla alguse ja lõpuga sõnumit.

***Pildiseeria** – piltide kogum, mis kajastab sündmus(t)e järgnevust.

***Olupilt** – pilt, mis kajastab sündmuse või olukorra ühte hetke.

***Mõttelünk (tekstis)** – info, mis on tekstis otseselt välja ütlemata, mille inimene tuletab ise oma teadmiste ja kogemuste põhjal.

***Häälimine** – sõna sujuv häälikhaaval hääldamine.

***Materialiseerimine häälimisel** – sõna häälikkoostise märkimine abivahenditega (nt nupud, klotsid, nõõbid).

***Aimamisi ehk järgneva kontrollita lugemine** – algaja lugeja ütleb sõna välja seda täpselt ja lõpuni lugemata.

***Häälikstruktuuri märkimine kirjutamisel** – laps paneb kirja sõnas kõik häälikud õiges järjekorras ühekordsete tähtedega.

Riiklikus õppekavas väljatoodud eeldatavad tulemused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- 3) suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- 4) jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- 5) kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- 6) kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördvormi ainsuses ja mitmuses;
- 7) valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- 8) hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- 9) tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjapildis ära mõned sõnad;
- 10) kirjutab joonistähtedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- 11) teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

5.3 VALDKOND EESTI KEEL KUI TEINE KEEL

Lillelaste lasteaias toimub õppetöö eesti keeles, lapsele kelle koduseks keeleks ei ole eesti keel tagatakse eesti keele õpe alates 3. eluaastast.

Õppe ja kasvatustöö eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- 2) soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- 3) tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- 4) kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Valdkonna Eesti keel kui teine keel sisu:

- 1) kuulamine;
- 2) kõnelemine;
- 3) Eesti kultuuri tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist

suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);

2) pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;

3) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);

4) korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;

5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);

6) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;

7) pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

Lapse arengu eeltatavad tulemused

3-4 aastased

Kuulamine

- Tunneb huvi eesti keele vastu
- Kuulab ja tajub eesti keele kõla

Kõnelemine

- Kordab järele lihtsamaid sõnu

Eesti kultuuri tutvustamine

- Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu

4-5 aastased

Kuulamine

- Reageerib adekvaatselt lihtsamatele korraldustele
- Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist.
- Mõistab lihtsamaid õpitud küsimusi.
- Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.

Kõnelemine

- Teab õpitud lihtsamaid viisakusväljendeid.
- Tunneb aktiivset huvi asjade nimetuste vastu.
- Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.
- Oskab vastata lihtsamatele küsimustele.

Lugemise ja kirjutamise alused

- Hääldeb järele kuulnud sõnu

Eesti kultuuri tutvustamine

- Tunneb ära Eesti lipu ja oskab seda kirjeldada.
- Oskab nimetada, mis riigis ta elab.
- Tunneb huvi Eestis tähistatavate rahvakalendri tähtpäevade vastu.
- Tunneb huvi eesti rahvaloomingu vastu.

5-6 aastased

Kuulamine

- Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele.
- Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ning tunneb kuuldu pildil ära.
- Mõistab õpitud küsimusi.
- Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.

Kõnelemine

- Kasutab õpitud viisakusväljendeid.
- Kasutab õpitud sõnu esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.
- Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid.
- Kasutab endast rääkides sõna *mina*.
- Vastab küsimustele õpitu piires.
- Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.

Lugemise ja kirjutamise alused

- Tunneb huvi eesti keeles lugemise ja kirjutamise vastu.
- Tunneb kirjapildis ära oma nime.

Eesti kultuuri tutvustamine

- Tunneb Eesti rahvussümbolitest ära Eesti lipu, rahvuslille ja rahvuslinnu ning oskab neid nimetada.
- Oskab nimetada mõningaid Eestis tähistatavaid riiklikke ja rahvuslikke tähtpäevi.
- Oskab laulda mõnda tuntud eesti lastelaulu.
- Teab mõnda eestikeelset liisusalmi.

6-7 aastased

Kuulamine

- Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele.
- Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud õpitud suhtlussituatsiooniga.
- Mõistab ettelõetud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu.
- Mõistab esitatud küsimusi.
- Tunneb ära õpitud/omandatud sõnad ja väljendid ning mõistab neid

Kõnelemine

- Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides
- Kõneleb õpitud sõnavara piires, suudab algatada ja lõpetada lihtsamat vestlust.
- Vastab küsimustele ning oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi
- Moodustab ise lihtsamaid fraase ja lihtlauseid.
- Räägib õpitud sõnavara piires endast ja oma perest ning vestleb õpitud teemadel.
- Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu.

Lugemise ja kirjutamise alused

- Tunneb eesti keele häälikuid ja tähti.
- Hääldab korrekselt lihtsamaid häälikuid.
- Tunneb kirjapildis ära mõned eestikeelsed sõnad.
- Oskab kirjutada oma nime trükitähtedega.

Eesti kultuuri tutvustamine

- Teab ja oskab Eesti rahvussümbolitest kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu ning nimetab vähemalt kaks eesti rahvustoit
- Oskab kirjeldada mõne Eestis tähistatava tähtpäevaga seotud kombeid, sh oma kogemuste põhjal.
- Oskab laulda mõnda lihtsamat eesti rahvalaulu.
- Tunneb ära eesti rahvarõivad.

Riiklikus õppekavas väljatoodud üldoskused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
- 2) tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes;
- 3) saab aru korraldusest ja toimib vastavalt;
- 4) saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
- 5) kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
- 6) teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;
- 7) oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

5.4 VALDKOND MATEMAATIKA

Lasteaia matemaatika on eelkõige nn asjade maailma korrastamine, et laps orienteeruks teda ümbritsevate esemete ja nähtuste maailmas: leiaks erinevusi (järjestaks) ja sarnasusi (rühmitaks), oskaks määrata enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruks ajas ning valdaks vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks. Seega pannakse asjade maailma korrastamisega alus arvude õpetamisele ja arvutamise mõistmisele.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisted ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikud;
- 6) suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Matemaatika sisu on:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistusteni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

2-3aastased

- 1) rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks;

- 2) leiab erinevate esemete hulgast *palju* ja *üks*;
- 3) loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele *mitu on?*

3-4aastased

- 1) otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka;
- 2) paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades *sama palju*, *ühepalju* ehk *võrdselt*;
- 3) loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.

4-5aastased

- 1) rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel(rühma lapsed on poisid ja tüdrukud);
- 2) võrdleb esemete hulki paardesse seades ning otsustab, mida on *rohkem kui*, *vähem kui*;
- 3) tutvub arvudega 10ni.

5-6aastased

- 1) loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni;
- 2) oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu;
- 3) tunneb numbrimärke;
- 4) võrdleb arve(*on suurem kui*, *on väiksem kui*);
- 5) paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab;
- 6) võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.

6-7aastased

- 1) mõtestab arvude rida 12ni;
- 2) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =);
- 3) oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.

Suurused ja mõõtmine

2-3aastased

Näeb ja leiab esemetes erinevusi(*suur-väike*).

3-4aastased

Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (*suurem-väiksem*), pikkuse (*pikem-lühem*), laiuse (*laiem-kitsam*) järgi ning kasutab mõisteid.

4-5aastased

- 1) järjestab esemeid kõrguse järgi (*kõrgem-madalam*).
- 2) järjestab 3eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

5-6aastased

- 1) järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi;
- 2) leiab vaadeldavast objektist silma järgi *suurema-väiksema-sama suure* ning kontrollib objekte kõrvutades;
- 3) hindab kaugust silma järgi;
- 4) mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga;
- 5) järjestab raskuse ja paksuse järgi.

6-7aastased

- 1) teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m, ja km; massimõõtu kg ning kasutab neid mängutegevustes;
- 2) mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.

Geomeetrilised kujundid

2-3aastased

- 1) leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel;
- 2) kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu.

3-4aastased

Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.

4-5aastased

Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.

5-6aastased

- 1) koostab mustreid, laob pilte kujunditest;
- 2) rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.

6-7aastased

Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).

Orienteerumine ajas

2-3aastased

Vestleb *ööle* ja *päevale* iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.

3-4aastased

- 1) leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses vm);
- 2) eristab *hommikut* ja *õhtut* (kirjeldab tegevusi).

4-5aastased

Teab ööpäeva osi *hommik.päev-õhtu-öö*; kirjeldab tegevusi ja sündmusi *eile-täna-homme*.

5-6aastased

- 1) kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi;
- 2) eristab mõisteid *kiiresti-aeglaselt*, *varsti*, *hiljem*, *kohe*.

6-7aastased

- 1) teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja-päeva;
- 2) määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava,
- 3) kasutab kõnes õigesti sõnu *enne*, *praegu*, *hiljem-varem*, *noorem-vanem*.

Orienteerumine ruumis

2-3aastased

Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub *ülal-all*, *kõrval*, *ees-taga*.

3-4aastased

Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes. *Ülal-all*, *ees-taga* (*minu ees*, *minu taga* jne).

4-5aastased

- 1) määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes;
- 2) määrab vasakut ja paremat poolt.

5-6aastased

- 1) määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: *all-peal*, *kohal*, *keskel*, *äärel*, *vasakul-paremal*;
- 2) orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.

6-7aastased

Orienteerub tasapinnal(paberil).

Matemaatika on oluline toimetulekuks igapäevaelus ning tihedalt seotud teiste valdkondadega.

Alushariduse matemaatika õppe- ja kasvatusesmärgid seavad hulga konkreetseid nõudeid ning taotlusi teadmiste ja oskuste kohta, mis peaksid tagama lapse toimetuleku koolis.

Riiklikus õppekavas välja toodud

Õppe- ja kasvatusetegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) määrab esemete hulga ühise tunnuse ning jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- 2) võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem*, *vähem*, *võrdselt*;
- 3) teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1-12 järjestust ning tunneb numbrimärke ja oskab neid kirjutada;
- 4) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, = ;
- 5) koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti;
- 6) järjestab kuni viit eset suuruse järgi (suurus, pikkus, kõrgus jm);
- 7) rühmitab esemeid asendi- ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;

- 8) kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- 9) oskab öelda kellaaega täistundides;
- 10) nimetab nädalapäevi, kuid ja aastaaegu ning teab oma sünnikuud ja -päeva;
- 11) mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtevahendiga (pulk, nöör vms);
- 12) eristab kasutatavamaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ning teab, kuidas ja kus neid ühikuid kasutatakse;
- 13) leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu, kera ja kuubi ning kirjeldab neid kujundeid.

5.5 VALDKOND KUNST

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna Kunst sisu:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töösse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Lapse kujutavaks tegevuseks nimetame tema loova töö protsessi, mille käigus valmib lapse omapärane looming: joonistused, kleepetööd, maalingud, voolingud, mitmesugustest materjalidest meisterdatud asjad. Nende kaudu tutvub laps värvi, vormi ja kujutamisoskusega. Kujutavas tegevuses kajastuvad laste teadmised ja muljed ümbritseva elu esemetest, -nähtustest. Loodus pakub meisterdamiseks aastaringelt piiramatul hulgal materjali: oksad, kõrred, puit, lehed, puude viljad, seemned, kivid, liiv, lumi jne. Selle materjali leidmiseks on aga vaja kõndida „avatud silmadega” mis eeldabki tähelepanelikkust ja avastamist vaatlustel. Tähtis on arendada laste suhet kunsti ja loodusega.

Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

3 aastased:

Kujutamine ja väljendamine

Tunneb rõõmu kunsti tegemisest. Leiab kritseldustest tuttavaid kujundeid ja tunneb sinise, punase, kollase ja rohelise värvi ümbritsevast. Kaunistab täppidega ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid.

Voolimine

Muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale. Teeb pulgaga või sõrmega pehmesse voolimismaterjali jäljendeid

Joonistamine

Tekitab iseseisvalt erinevate joonistusmaterjalidega erinevaid jälgi, püsides paberi piirides.

Maalimine

Tõmbab pintsliga jooni, teeb täppe ning katab pindu. Trükib näpuvärvidega. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.

Meisterdamine

Kortsutab paberit ning rebib paberist tükke. Katab aluspinna liimiga ja liimib sinna erinevaid kujundeid.

Kunsti vaatlemine

Vaatleb pilte, näidistoid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele. Näitab teistele oma tööd ja räägib sellest.

5 - aastased

Kujutamine ja väljendamine

Kujutab loovalt inspireeritud asju mis täienevad ja muutuvad keerukamaks. Jutustab oma piltidel olevatest esemetest ja kogitud sündmustest. Kasutab emotsioonide, nähtuste kujutamiseks vastavaid värvitoone. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone.

Kujundamine

Kujundab tähtpäevakaardi sündmusega sobivate motiividega. Koostab lihtsama muustririba eseme kaunistamiseks. Valib motiivi ja kannab šablooni või templi abil selle omavalitult kohale esemel.

Voolimine

Õõnestab poidlaga vajutades ümarvorme. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades. Loob soovitud kujundeid nii ümar-kui ka piklikes vormides, vajadusel ühendab detaile.

Joonistamine

Joonistatud sümbolid täienevad ja muutuvad keerukamaks. Joonistab värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega. Kasutab vabalt joonistusvahendeid.

Maalimine

Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja tõmmetega.

Meisterdamine

Valib meelepärased meisterdamisvahendid, millest loovalt meisterdab oma töö. Rebib ja lõikab paberit, moodustades kujundeid ning kleebib need tööle.

Kunsti vaatlemine

Vaatleb kunstiteoseid ja raamatuillustratsioone ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. Jutustab küsimuste abil töödes kujutatut ning nimetab, mis materjale on oma töös kasutanud. Suhtub heatahtlikult kaaslaste tööd.

7 aastased

Kujutamine ja väljendamine

Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid. Püsib valitud teemas jäädes isikupäraseks. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja värvitoone. Jutustab töödes tegelaste tegevusest ja kohast. Rõhutab tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.

Kujundamine

Märkab muistri rütmi ja oskab seda jätkata. Selgitab omavalmistatud esemete otstarvet. Oskab kujundada tähtpäevadele vastavat peolauda ja ruumi.

Voolimine

Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale. Oskab ühendada erinevaid detaile ühtseks kujundiks. Valmistab uusi voolimissegusid.

Joonistamine

Kasutab erinevaid joonistusvahendeid vabalt ja iseseisvalt. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid. Sobitab pindu värvides heledaid ja tumedaid toone, peeni ja jämedaid jooni.

Maalimine

Segab värve saades uusi toone. Kasutab erineva jämedusega pintsleid ja erinevaid tehnikaid. Väldib värvide määrdumist.

Meisterdamine

Kujundab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke. Valib eri materjalide seast sobivamad oma töö jaoks. Läheneb loovalt oma töösse.

Kunsti vaatlemine

Märkab meid ümbritsevaid esemeid, oskab kirjeldada detaile ning tajub meeleolu. Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid, luues oma variandi. Fantaseerib ja jutustab loo mis juhtus enne, mis juhtus pärast.

Riiklikus õppekavas välja toodud

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- 2) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
- 3) kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;
- 4) kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- 5) keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
- 6) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- 7) koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
- 8) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

5.6 VALDKOND MUUSIKA

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna Muusika sisu:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine,

mängud ja tantsud;

6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Riiklikus õppekavas välja toodud

Õppe-ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- 2) laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi;
- 3) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- 4) eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- 5) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- 6) mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- 7) mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis;
- 8) liigub vastavalt muusika meeleolule;
- 9) väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

5.7 VALDKOND LIIKUMINE

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna Liikumine sisu:

- 1) kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Riiklikus õppekavas välja toodud

Õppe-ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps:

- 1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;

- 4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- 6) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
- 7) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- 8) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 9) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- 10) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- 11) mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- 12) peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- 13) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

6. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks. Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid jälgivad lapsi igapäevatoimingutes, vabamängus ja pedagoogi suunatud tegevustes. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

1. Rühma õpetaja jälgib pidevalt lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut ning kannab vaatlustulemused lapse arengu tabelisse.
2. Lapse arengu hindamisel võrreldakse last ainult tema endaga erinevatel ajahetkedel.
3. Lapse arengu hindamise eesmärgiks on lapse arengupotentsiaali väljaselgitamine.
4. Lapse arengu jälgimisel on õpetajale abiks riiklik raamõppekava ja käesolev õppekava.
5. Lapse arengu eeldatavaid tulemusi ei käsitata kõigile kohustuslikena, need on teatud üldtunnustatud tähised, mis aitavad kavandada lapse arenguks vajalikke tegevusi.
6. Lapse arengutaseme väljaselgitamise meetodid on lapsesõbralikud ning ei tohi põhjustada lapses psüühilisi ega vaimseid pingeid: vaatlus, vestlus ja tegevuslikud mängulised testid.
7. Sotsiaalse arengu hindamisel vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega, lapse tegevuste, eelkõige mängu arengut, iseseisvust ning toimetulekuoskusi, ka emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, mis on tihedalt seotud kollektiivis kohanemisega; vaadeldakse ka lapse kõlbelist ja esteetilist arengut. Sotsiaalse arengu aspekte jälgitakse igapäevase töö käigus. Osaliselt toimub sotsiaalsete oskuste hindamine ka planeeritud õppetegevuste käigus vastavalt teemale (N: mina, minu perekond, sõbrad jmt), kus lavastatakse rollimänge ning vesteldakse erinevatel teemadel.
8. Kehalise arengu hindamisel vaadeldakse eelkõige lapse üld- ja peenmotoorikat: koordineerimise, kõndi, rühti ja tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust. Kehalise arengu jälgimine toimub eelkõige liikumis-, muusika- ning käeliste tegevuste käigus. Osaliselt eeldab arengutabelis sätestatu kehalise arengu osas ka konkreetseid oskuste mõõtmisi, mis toimuvad tegevuste käigus lastele loomulikul teel.
9. Vaimse arengu hindamisel vaadeldakse psüühiliste protsesside ja kujutluste ning õppimise alusoskuste arengut. Siia kuulub ka kõne kasutamise ja mõistmise hindamine. Vaimse arengu jälgimine toimub iga tegevuse käigus, väga oluline üksikute psüühiliste protsesside (aisting, tajus, tähelepanu, mälu, mõtlemine), kõne ning matemaatilise mõtlemise alusoskuste areng, mida hinnatakse üksikute oskuste kaupa.
10. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid tulenevad rühma laste vanusest, võimekusest ja individuaalsetest omadustest.
11. Lapse arengu kohta teevad jooksvalt märkmeid kõik rühma personali liikmed. Arengutabeli täitmisel ning perevestluste ettevalmistamisel iga konkreetse lapse osas osaleb samuti kogu rühma personal, sotsiaalpedagoog ja direktor.
12. Lapse arengu hetkeseisust antakse lapsevanematele põhjalik ülevaade (arengukirjeldus) arenguveestlusel üks kord iga õppeaasta jooksul. Arenguveestluste ettevalmistamiseks on välja töötatud küsimustikud õpetajale ja lapsevanemale. Arenguveestlust juhivad õpetaja suunavate küsimuste abil. Kokkuleppeliselt lõpetavad õpetajad vestluse alati positiivsete tähelepanekutega lapse kohta.
13. Arenguveestluse käigus tehtud lapsevanemate ettepanekuid ja rühma kokkuvõtet arengu hindamisest analüüsitakse õppeaasta viimasel pedagoogilise nõukogu koosolekul ning võimalusel viiakse ettepanekud/soovitused ellu esimesel võimalusel.

14. Õpetajad ja juhataja annavad lastevanemate soovi korral ka jooksvalt konsultatsiooni lapse arengust tulenevate küsimuste osas.
15. Lapse arengu hindamine dokumenteeritakse „Isikuandmete kaitse seaduses“ sätestatud tingimustel.

7.KOOLIVALMIDUSE SAAVUTAMINE

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgist tulenevalt on lasteaia üheks ülesandeks toetada lapse igakülgset arengut, mille tulemuseks on koolivalmiduse saavutamine.

Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ning täita täiskasvanu selgitusi ning korraldusi.

Koolivalmiduse kujundamisel on pedagoogilise personali ülesanneteks:

Toetada koolivalmiduse saavutamisel lapse arengu erinevaid aspekte, lähtudes seejuures lasteaia õppekavast ja riiklikust õppekavast, kus on fikseeritud lapse arengu eeldatavad tulemused seitsmeaastaselt. Kujundada olulisi sotsiaalseid oskusi mis võimaldavad suhelda teistega sotsiaalseid norme, väärtusi ja ootusi arvestaval ning tõhusal, eesmärke saavutaval viisil. Analüüsida ja hinnata lapse koolivalmidust, ning planeerida sellest tulenevalt tegevusi. Õppeaasta lõpus täidab rühmaõpetaja koolivalmiduskaardi, mille vanem edastab kooli. Koolikohustuslikust east noorema lapse koolisaatmisel annab rühmaõpetaja lapsevanemale hinnangu lapse koolivalmiduse kohta.

Eralasteaed Lillelapsed koolivalmiduskaardi vorm:

KOOLIVALMIDUSKAART

Lapse nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus: Eralasteaed Lillelapsed

Rühma liik:

Lasteasutuses käidud aeg:

Viimase õppeaasta kohaloleku päevad:

Kodune keel:

Juhtiv käsi:

Mäng ja sotsiaalsed oskused

Enesekohased oskused

Tunnetus- ja õpioskused

Keel ja kõne

Matemaatika

Mina ja keskkond

Kunst

Muusika

Füüsiline areng

Liikumine

Kokkuvõte lapse koolivalmidusest

Lapsevanem tutvus (aeg, allkiri)

Õpetajad:

Direktor / Sotsiaalpedagoog:

8. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA MUUTMISE KORD

Õppekava on Lillelaste lasteaias pidevalt arenev dokument, mis muutub koos ajaga.

Õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid on võimalik esitada lasteaia pedagoogidel pedagoogilistel nõupidamistel ja lapsevanematel nõukogu esindaja vahendusel.

Õppekava kinnitab MTÜ Lillelapsed juhatus.

